

ประชาธิปไตย กับธรรมาภิบาลการเมืองไทย

ผศ.การุณันท์ รัตนแสนวงษ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

แม้ว่าในทางรัฐประศาสนศาสตร์จะรับรู้กันอย่างกว้างขวางว่า การเมืองการปกครองคือการต่อสู้แข่งขันเพื่อให้ได้มาเพื่อชิงอำนาจ การใช้อำนาจ การบังคับให้มีการปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการ หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า The System and Process แต่ภารกิจต่างๆ ของรัฐที่ถูกจัดทำขึ้น โดยมีจุดหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม ทั้งนี้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานทางการเมืองการปกครองถูกต้องชอบธรรมอย่างแท้จริง

ความคิดทางปรัชญาการเมืองของเพลโตผู้ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นนักคิดที่ยิ่งใหญ่ของโลก ด้วยเหตุที่ความคิดของเพลโตได้ส่งผลกระทบต่อระบอบการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของคนในสังคมอย่างต่อเนื่องและยาวนาน และต่อมา ศิษย์เอกของเขานามอริสโตเติล ผู้ซึ่งถูกยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการเมืองการปกครองก็ได้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์โดยธรรมชาติแล้วเป็นสัตว์การเมือง จึงต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และด้วยเหตุที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนหรือรัฐนั้น ก็ยังต้องจำเป็นที่จะมีเรื่องของอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง

นิโคโล มาเคียเวลลี ชาวอิตาลี บิดาแห่งการเมืองการปกครองสมัยใหม่ กล่าวว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องอื่นใดทั้งสิ้น แต่เป็นเรื่องของอำนาจเท่านั้น ผู้ประสบผลสำเร็จทางการเมือง คือผู้ที่ได้อำนาจและรักษาอำนาจไว้ได้นานที่สุด

หัวใจของการเมืองจึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนรวมกล่าว คือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สถาบันทางการเมืองการปกครองจึงจำเป็นต้องมีตำรวจ มีทหาร หรือหน่วยงานอื่นๆ มาเสริม เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและความต้องการ

อย่างไรก็ตาม ผลงานชิ้นสำคัญของเพลโตคือตำราที่ถือเป็นมหาคัมภีร์เอกทางรัฐศาสตร์ชื่อว่า อุดมรัฐ (The Republic) อันเป็นแนวทางในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหลายด้านหลายแง่มุมคือ

ประการแรก อำนาจและความยุติธรรม เพลโตกล่าวว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองจะพูดว่าตนเองใช้อำนาจด้วยความชอบธรรมซึ่งความจริงเพลโตเน้นว่าความชอบธรรมที่แท้จริงหรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับประชาชนเป็นสำคัญ

เงื่อนไขคือ ประชาชนจะยอมรับต่อการใช้อำนาจอย่างเต็มใจก็ต่อเมื่อรู้สึกว่าคุณปกครองใช้อำนาจด้วยความยุติธรรม แต่มีผู้ปกครองที่เป็นทุรชนใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมและประชาชน ต้องยอมรับเพราะถ้าฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

ประการที่สอง การปกครองเป็นศิลปะ เพลโตเชื่อว่า การปกครองเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ความสามารถของผู้ปกครองอย่างสูง เพราะว่าเป็นสังคมหนึ่งหรือในประเทศหนึ่งนั้นประกอบด้วยคนมากมายหลายประเภท ผู้ปกครองที่ดีจะต้องทำให้ทุกคนยอมรับในข้อตกลงร่วมกันให้ได้ หรือที่เรียกว่าการประนีประนอม หรือที่เรียกว่าสัญญาประชาคม

ประการที่สาม ชาติแท้ของคนในสังคม เพลโตเห็นว่าคนเราเกิดมามีความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกัน เขาแบ่งคนออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเรียกว่า “กลุ่มธาตุทอง” คนกลุ่มนี้เกิดมาแล้วใฝ่หาความรู้ แสวงหาความรู้ หาเหตุผล เป็นคนที่มีรู้จักแยกแยะระหว่างความดีความชั่วได้ดี

กลุ่มนี้จึงควรให้ปกครองประเทศ กลุ่มที่สองเรียกว่ากลุ่มธาตุเงิน กลุ่มนี้ตั้งแต่เกิดเห็นอาวุธแล้วอยากจับ อยากรบจึงควรเป็นนักรบป้องกันประเทศ และกลุ่มสุดท้ายเรียกว่ากลุ่มธาตุทองแดง กลุ่มนี้ตั้งแต่โตมาทำงานก็มีความคิดอย่างเดียวคือจะแสวงหากำไร คนพวกนี้เหมาะจะทำการผลิตเพื่อให้รัฐเก็บภาษีมาบำรุงประเทศ

ประการที่สี่ การศึกษา เพลโตเชื่อว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของสังคม คนในสังคมจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกระบวนการศึกษา ถ้าปลูกฝังหล่อหลอมให้คนในสังคมมีคุณธรรม จริยธรรม คิดดี ทำดี เขาก็จะเป็นคนดีของสังคม แต่ถ้าปล่อยให้ปล่อยปละละเลยให้เห็นแก่ตัว เอาใจเอาเปรียบ ฉ้อฉล คนในสังคมนั้นก็จะเป็นอย่างนั้น

ประการที่ห้า การปกครอง เพลโตเห็นว่าผู้นำควรเป็นผู้ฉลาดและทรงคุณธรรม หมายถึงผู้ปกครองที่ถือคุณธรรมเป็นหลัก และจะต้องมีหลักการสำคัญคือ การเสียสละ มีคุณธรรม เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของประชาชน ประเทศชาติ โดยต้องปลูกฝังเด็กให้เรียนรู้ว่าการเป็นนักการเมืองที่ดีเป็นอย่างไร

ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เรื่องการเมืองอย่างจริงจัง เพราะการเมืองทำให้ประเทศรุ่งเรืองหรือตกต่ำได้ นอกจากเสียสละแล้ว เพลโตยังคิดว่าผู้ปกครองที่ดีไม่ควรมัวทรัพย์สินและครอบครัว เพราะวิเคราะห์ตามธรรมชาติของมนุษย์ว่าการมีครอบครัวก่อให้เกิดภาระผูกพันและห่วงใยต่อครอบครัว ทำให้ผู้ปกครองเกิดความละโมภ เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองและครอบครัวเป็นใหญ่

ผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์ซึ่งมีคุณธรรมจึงปกครองโดยปัญญาและกฎหมาย กฎหมายที่ใช้ในการปกครองของผู้นำที่ฉลาดและทรงคุณธรรม ต่อมาเป็นที่แพร่หลายภายใต้ชื่อนิติรัฐ หรือรัฐแห่งกฎหมายสาระสำคัญของแนวคิดนี้คือ กำหนดให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายปกครองสูงสุด โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นหลักการที่ดีและจำเป็นอย่างยิ่ง บ้านเมืองที่จะเป็นประชาธิปไตยนั้น ผู้คนจะต้องเคารพความยุติธรรม ถือความยุติธรรมเป็นหลัก มีระบบความยุติธรรมที่เข้มแข็ง ถูกต้อง และเป็นธรรม

แม้ว่าเงิน อำนาจ และหัวใจ คือคฤหาสน์ทางการเมืองที่มีมานานก็ตาม แต่อำนาจหาใช้สิ่งทีก่อให้เกิดกรรมไม่ ยกเว้นผู้ใช้อำนาจใช้มัน โดยชอบธรรม และโดยความยุติธรรม อำนาจและความ

ยุคธรรมคือปัจจัยสี่สังคมให้เลือกข้าว แบ่งข้าง แม้เราจะเชื่อมั่นว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ ถ้าไม่มีเสรีภาพจะไม่ใช้มนุษย์ก็ตาม ขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมายด้วย

